

Rasmus H.C. Dreyer

Hans Tausen mellem Luther og Zwingli. Studier i Hans Tausens teologi og den tidlige danske reformation. (University of Southern Denmark Studies in History and Social Sciences vol. 598). Odense: Syddansk Universitetsforlag 2020. 337 s. Illustreret i farver. Kr. 260.-

Forfatteren oplyser, at tesen for denne afhandling er at gennemføre “en re-vurdering af receptions- og forskningshistoriens opfattelse af Tausen som den mest lutherske af de danske reformatorer i den tidlige danske reformation (1524-1533) gennem en undersøgelse af Tausens skrifter og Tausen som reformator i Viborg og København”. Forfatteren vil forsøge at forstå Hans Tausen ud fra hans samtids forståelseshorisont og ikke ud fra eftertidens tolkning af ham, mest ikonisk og problematisk som “den danske Luther” (14).

Dette betyder, at forfatteren ikke blot sammenligner Tausens teologi med Luther, men også med den anden store reformator i de år, Huldrych Zwingli. I dansk reformationsforskning har man i et par hundrede år været opmærksom på forskelle eller nuancer i de enkelte danske reformatorers teologi. Forfatteren foretager derfor også en sammenligning med hovedkraften i Malmøreformationen, Peder Laurentsen, rent bortset fra opgøret med den katolske kirkes teologiske hovedkraft Poul Helgesen.

Allerede for flere år siden besvarede forfatteren Københavns Universitets prisopgave om Hans Tausens teologi (guldmedalje 2010). Nærværende bog er en udvidet udgave af forfatterens Ph.d. afhandling med samme titel (Publikationer fra Det teologiske Fakultet nr. 77, 2017). Af gode grunde er der mange gentagelser derfra, men forfatteren gør i de enkelte tilfælde nøje opmærksom på det, og desuden korrigerer han egne tidligere forskningsresultater, bl.a. 46. 156. 160. 205. 234. 239.

Efter en meget grundig og uhyre informativ gennemgang af receptionshistorien fra 1500-tallet til nutiden følger forfatterens undersøgelser i otte kapitler. Tausens studieophold i Wittenberg karakteriseres som et stop i hans humanistiske dannelsesrejse, og kapitlerne 3 til 8 kredser alle om tre store temaer: Tausens aktivitet omkring byreformationerne, disputationerne og hans teologiske placering. I tilslutning til den internationale forskning i byreformationerne fastslår forfatteren, at reformationen i Viborg formede sig efter det skema, som kendetegnede reformationsbevægelsen i Zürich. Byrådet og borgerne overtog den kirkelige jurisdiktion.

Forfatteren redegør nøje for den mundtlige eller skriftlige disputation som et afgørende led i byreformationerne, nævner eksempler og samler sig navnlig om den københavnske i 1530. I indkredsningen af Tausens teologiske standpunkt i forhold til Luther og Zwingli samler forfatteren sig om begreberne tro, nåde, kirke, forsoning, nadver og øvrighed. Der er ikke plads til her at referere dette, men forfatteren har gennem de talrige detailanalyser overbevisende godtgjort humanismens og Zwinglis betydelige indflydelse.

Tausen var naturligvis "luthersk", men på afgørende punkter zwingliansk. Dermed har forfatteren leveret et uhyre vigtigt bidrag til dansk og international reformationsforskning. Bogen er et af tidens mest fremragende kirkehistoriske værker, uomgængelig for enhver som vil beskæftige sig med den tidlige danske reformationsbevægelse.

Martin Schwarz Lausten